

bringing neighbours closer

LATVIJA – LIETUVA
BENDRADARBIAVIMO PER SIENŲ PROGRAMA
Pagal Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslo programą
2007 - 2013

Projektas
5L „Mokymosi vis gyvenim paj gumo stiprinimas pasienio regione“
Projekto nr. LLII-102

**Mokymosi vis gyvenim teisin s rekomendacijos
Lietuvoje**

TURINYS

vadas	3
Mokymosi vis gyvenim situacijos apžvalga	5
Mokymosi vis gyvenim rinka Lietuvoje.....	5
Teisiniai mokymosi vis gyvenim aspektai Lietuvoje	8
Neformaliojo ir savaiminio mokymosi pripažinimo situacijos apžvalga Lietuvoje.....	9
Pasi los-poreikio analiz s išvados	13
Rekomendacijos Lietuvos teis s akt pakeitimams.....	14
Išvados ir pasi lymai	16
Naudota literat ra ir šaltiniai	17
Santrauka.....	18

VADAS

Mokymosi vis gyvenim (MVG) id ja nuosekliai prad ta pl toti jau XX a. antrojoje pus je. Tuo metu keliami prioritetai buvo siekio reformuoti vairi šali švietimo sistemas akcentavimas. Pastar j met dokumentuose teigiama, jog tik integravus visa, kas buvo svarbu tam tikru laikotarpiu, sistem , gali b ti sukuriamos s lygos mokymosi vis gyvenim gyvendinimui konkre iame kontekste.

Istorin mokymosi vis gyvenim id jos gyvendinimo analiz ¹ atskleidžia tris skirtingus poži rius mokymosi vis gyvenim id jos gyvendinim . Pirmajame etape šios id jos skleid j intencijos buvo nukreiptos visuomen . Mokymosi vis gyvenim id ja, paremta humanistiniais principais, tur jo skatinti geresn s visuomen s bei kokybiškesnio gyvenimo k rim bei leisti žmon ms geriau prisitaikyti prie poky i bei juos valdyti². Antrasis mokymosi vis gyvenim id jos raidos etapas buvo orientuotas rink , sumažinant valstyb s vaidmen bei visiškai ignoruojant pilietin visuomen . Toki tarptautini veik j kaip OECD bei ES egzistavimas bei ekonominiai siekiai paskatino mokymosi vis gyvenim id j paversti politiniu tikslu. Pasikeit ir terminologija – nuolatin švietim papild mokymasis vis gyvenim , kuris reišk , jog institucijos turi b ti pritaikytos prie individo poreiki , o ne atvirks iai. Tre iasis poži ris susiformavo *Mokymosi vis gyvenim memorandumo* (2000 m.) rengimo periodu. Tuomet buvo vardinti keturi pagrindiniai mokymosi vis gyvenim tikslai: aktyvus pilietiškumas, socialin integracija, sidarbinimas, asmenin pilnatv . Taip buvo išreikštas balanso tarp visuomen s, rinkos bei individo poreiki siekis.

Kaip teigia autor s Linkaityt G. M. ir Žilinskait L., mokymosi vis gyvenim id j tur tume vertinti kaip dvej paradig m kombinacij , kurioje privalo susiderinti švietimas, kaip dirbtinis procesas, kurio metu kuriamos mokymosi galimyb s, ir mokymasis, kaip nat ralus procesas, kuris gyvendinamas pasinaudojus jau sukurtomis galimyb mis. Vienas iš pagrindini mokymosi vis gyvenim tiksl yra sudaryti individui tokias s lygas, jog mokydamasis jis gal t integruotis j supan i kintan i aplink ³.

Mokymosi vis gyvenim apibr žimas. Mokymasis vis gyvenim yra dažnai apib dinamas kaip naudojimasis tiek formaliomis, tiek neformaliomis mokymosi galimyb mis per vis asmens gyvenim , siekiant pl toti ir puoselti nenutr kstam žini bei g dži bagaž reikaling profesiniam bei asmeniniam pasitenkinimui⁴. Šis terminas dažnai vartojamas kaip kit švietimo koncepcij konotacija, toki kaip *Suaugusi j švietimas, Mokymai, T stinis mokymasis, Nuolatinis mokymasis*, ir kt. termin , susijusi su mokymosi už formaliosios švietimo sistemos rib apraiškėmis.

Mokymosi vis gyvenim apib dinimas. Mokymosi vis gyvenim koncepcija apr pia plat švietimo bei mokymo klausim spektr bei yra skirta daugeliui skirting auditorij . Tarptautin mokslin literat ra⁵, nagrin janti mokym si vis gyvenim išskiria keturis pagrindinius bruožus, kurie atskiria mokymosi vis gyvenim koncepcij nuo tradicinio švietimo bei mokymosi b d .

¹ Linkaityt G. M., Žilinskait L. *Mokymosi vis gyvenim id jos gyvendinimo perspektyva Lietuvoje* // *Pedagogika*, Nr.89, 2008.

² Field J. *Lifelong Education* // *International Journal of Lifelong Education*. Nr. 20 (1), 2001, p. 3-15.

³ Linkaityt G. M., Žilinskait L. *Mokymosi vis gyvenim id jos gyvendinimo perspektyva Lietuvoje* // *Pedagogika*, Nr.89, 2008

⁴ Paimta iš *Harper Collins* el. žodyno (Socialini moksl /švietimo sritis) paimta iš <http://www.collinslanguage.com/free-online-thesaurus.aspx>

⁵ Watson L. *Lifelong Learning in Australia*. Canberra, Department of Education, Science and Training, 2003, <<http://www.dest.gov.au/NR/rdonlyres/DBF92E32-99DA-4253-9C81>

Neformalusis mokymasis. Pagal savo pobūdį, mokymasis vis gyvenime apima tiek formalų, tiek neformalų (informalų) švietimo ir mokymosi galimybių spektrą. Formalus mokymasis pasižymintis hierarchine struktūra prasideda jau priešmokykliniu lavinimu ir kyla iki universitetinio lygmens. Taip pat jį dar prisideda įvairios mokomosios programos, kursai, organizuojami darbovietose, siekiant techninio ir profesinio tobulinimo. Neformalusis mokymasis, savo ruožtu, yra vis gyvenime trunkantis procesas, kuriuo asmuo įgyja įvairius požiūrius, vertybes, įgūdžius bei žinias iš kasdieninio patirties bei įsipažinimo aplinkos, pvz. šeimos, kaimynų, darbo, laisvalaikio, turgo, bibliotekų, žiniasklaidos ir panašiai⁶.

Savaiminis mokymasis/savišvietimas – apsisprendimas mokytis. Antroji mokymosi vis gyvenime savybė yra (savaiminis) asmens motyvacija mokytis. Šiuo atveju pabrėžiama ne mokymosi būdai ar forma, bet asmens atsakomybė už jo paties mokymąsi, t.y. asmeninio savybės, lemiančios jo pasiryžimą mokytis. Pripažįstama, jog ekonominė nauda nėra vienintelis motyvas, lemiantis individualų apsisprendimą bei motyvaciją mokytis. Daugelis susiduria su plačiu motyvacijos barjerų spektru, kuris juos sulaiko nuo apsisprendimo mokytis. Be ekonominių barjerų, kurie gali būti veikiami finansine parama, dar egzistuoja įvairūs socialiniai bei asmeniniai faktoriai, darančiai įtaką individo pasirinkimui mokytis. Todėl mokymosi vis gyvenime politika labiau propaguoja individo apsisprendimą mokytis dėl pačio dalyvavimo mokymosi procese, nei dėl specifinių tikslų pasiekimo (pvz. sidarbinimo)⁷.

Savaiminis mokymasis/savišvietimas – lėšų skyrimas savo mokymuisi. Šiuo apibūdiniu taip pat yra papildomas mokymosi vis gyvenime suvokimas. Lėšų skyrimas savo mokymuisi yra glaudžiai susijęs su anksčiau minėtu apsisprendimu mokytis. Mokymosi vis gyvenime koncepcijos gyvendinimas, pripažįstant švietimo bei mokymosi subsidijavimą, iškelia individuali atsakomybė už nuolatinio mokymosi finansavimą, priimančią minimali valstybinę paramą. Mokymosi vis gyvenime atstovas turėtų prisiimti atsakomybę už savišvietimą, investuodamas į savo laiką, pinigus bei pastangas⁸.

Visuotinis dalyvavimas. Ketvirtasis mokymosi vis gyvenime koncepcijos bruožas nusako visuotinio dalyvavimo sėkmingumą švietimo ir mokymosi plotmėje. Ekonominio Bendradarbiavimo ir Plėtros Organizacija (EBPO) apibūdindama „Mokymąsi vis gyvenime“ pabrėžia, jog visuotinis dalyvavimas yra reikalingas, susiduriant su ekonominėmis XXI a. problemomis. Visuotinio dalyvavimo koncepcija apima tiek neformalų, tiek formalų mokymąsi, siekiant suderinti socialinį, ekonominį bei asmeninį sritis. Staigūs ekonominiai bei socialiniai pokyčiai laikotarpiu, visuotinis dalyvavimas padeda pasiekti socialinę sąnglaudą⁹.

⁶ Marcia Conner. *Introducing Informal Learning*. Marcia Conner, 2009, paimta iš <http://marciaconner.com/intros/informal.html>

⁷ Watson, L.

⁸ West R. *Learning for life. Final report Review of Higher Education Financing and Policy*. Canberra, AGPS, 1998.

⁹ Delors, J. *Learning: The treasure within Report to UNESCO of the International Commission on Education for the Twenty-first Century*. UNESCO, 1996.

MOKYMOSI VIS GYVENIM SITUACIJOS APŽVALGA

MOKYMOSI VIS GYVENIM RINKA LIETUVOJE

Nedarbo lygis 15-24m. amžiaus jaunimo tarpe sudaro didelį dalį, taigi jie yra potencialas mokytis vis gyvenim, gyjant profesij ar keliant kvalifikacij .

	2009	2010	
Tūkstančiai Gyventojai met pradžioje	3349,9	3329,0	Thousand Total population as of January 1
Darbo jėga	1640,9	1634,8	Labour force
Užimti gyventojai	1415,9	1343,7	Employed
Bedarbiai	225,1	291,0	Unemployed
Procentai			Percent
Jaunimo(15-24m. amžiaus asmen) nedarbo lygis	60,1	57,8	Youth (aged 15-24) unemploy rate

1.1. Gyventojų ekonominis aktyvumas/Economic activity of the population

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

http://www.stat.gov.lt/uploads/docs/Darnus_vystymasis_2011_1.pdf

Kaip matyti iš lentelės pateikti statistiniai duomenys beveik visi 15-19m. asmenys mokosi. Tačiau besimokančiųjų 20-24m. amžiaus asmenų dalis yra nedidelė. Beveik pusė tokio amžiaus jaunimo turi ne didesnį nei vidurinį išsilavinimą, todėl jie yra potencialas mokymuisi vis gyvenim .

	2009	2010	
15–19 metų amžiaus asmenų mokymosi aprašymo lygis (15–19 metų amžiaus besimokančiųjų skaičius, palyginti su bendru 15–19 metų amžiaus asmenų skaičiumi), %	92,9	94,6	<i>Participation rate of persons aged 15–19 in education (the number of studying persons aged 15–19 compared to the total number of youth of the given age), %</i>
20–24 metų amžiaus asmenų mokymosi aprašymo lygis (20–24 metų amžiaus besimokančiųjų skaičius, palyginti su bendru 20–24 metų amžiaus asmenų skaičiumi), %	48,1	49,0	<i>Participation rate of persons aged 20–24 in education (the number of studying persons aged 20–24 compared to the total number of youth of the given age), %</i>

1.2. Švietimas/Education

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Pažvelgus stojusi j ir baig si j kolegijas bei universitetus statistinius duomenis matyti, kad nemaža dalis stojusi j taip ir nebaigia studij . Tai jie sudaro nekvalifikuot ir neišsilavinusi gyventoj dal , kuriai tur t b ti aktualus mokymasis vis gyvenim .

	2009	2010	
Priimta student kolegijas	17,0	16,0	<i>Students admitted to colleges</i>
Baig kolegijas ir gijo profesinio bakalauro laipsn	12,2	12,7	<i>Number of college graduates</i>
Priimta student universitetus	40,7	33,4	<i>Students admitted to universities</i>
Baig universitetus ir gijo			<i>Number of university graduates with a</i>
Bakalauro laipsn	21,6	21,1	<i>Bachelor's degree</i>
Magistro laipsn	9,6	9,8	<i>Master's degree</i>
Daktaro mokslo ar meno licenciato laipsn	0,3	0,4	<i>Doctor's degree</i>
Profesin kvalifikacij	0,9	1,0	<i>Professional qualification</i>

1.3. Student , stojusi aukšt sias mokyklas ir jas baigusi , skai ius/ Students admitted to schools of higher education and graduates

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Nam ki turin i kompiuter ir naudojan i internet rodikliai parodo, kad daugiau nei pus Lietuvos gyventoj naudojami informacin mis technologijos ir nuotolis mokymas jiems yra prieinamas.

	2009	2010	2011	
Nam kiai, turintys kompiuter , %*	52,2	53,8	55,8	<i>Households having a personal computer, %</i>
Nam kiai, naudojantys internet namie, %*	54,7	54,9	55,8	<i>Households having Internet access at home, %</i>

1.4. Informacin s visuomen s k rimas/Development of information society

* - Tyrimo laikotarpis – pirmasis met ketvirtis.

* - *The reference period – the first quarter of the year*

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Kaip matyti iš statistikos departamento pateikt duomen didžiausi paklaus turi kursai, kurie yra organizuojami universitetuose ir nebaigusiųjų dalis yra nendidel . Tai parodo, kad kursai yra aktual s.

Per mokslo metus/during the academic year	Profesinis mokyklos/vacational school	Kolegijos/Colleges	Universitetai/Universities	Iš viso/ Total
Kurs klausytojų skaičius/Number of students				
2008-2009	12218	12248	26895	51361
Baigusiųjų skaičius				
2008 - 2009	12590	11097	26452	50139

1.5. Kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo kursai mokyklose/Adult education in schools

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Daugiausia l š yra skiriama aukštojo mokslo studijoms, po j seka neformalusis vaik ir suaugusiųjų švietimas, kasmet gaunantis vis ddidesnes l šas. Priešingai nei aukštasis mokslas, kurio finansavimas kasmet yra mažinamas. Profesiniam mokymuisi finansavimas taip apt didinamas.

	2008	2009	
Valstyb s ir savivaldybi biudžet išlaidos iš viso, mln. Lt.	6277,5	6221,7	<i>Total expenditure, LTL mill.</i>
Profesinis mokymas	313,7	327,1	<i>Vocational education</i>
Aukštojo mokslo studijos	1259,0	1189,5	<i>Tertiary education</i>
Neformalusis vaik ir suaugusiųjų švietimas	407,9	440,9	<i>Non-formal education</i>
Moksliniai tyrimai ir pl tra švietimo srityje	259,6	223,3	<i>Research and development activity**</i>

1.6. Valstyb s ir savivaldybi biudžet išlaidos formaliajam ir neformaliajam švietimui*/State and municipal budget expenditure on formal and non-formal education*

* Valstyb s ir savivaldybi biudžet išlaidos formaliajam ir neformaliajam švietimui apskai iuotos remiantis Finans ministerijos duomenimis (Lietuvos Respublikos Nacionalinio biudžeto vykdymo apyskaitos, Valstyb s funkcija „Švietimas“).

** Valstyb s išlaidos mokslini tyrim instituto vykdomiems moksliniams tyrimams ir pl tra švietimo srityje, iki 2007 m. priskirtos Valstyb s funkcijai „Bendros valstyb s paslaugos“, nuo 2008 m. priskiriamos Valstyb s funkcijai „Švietimas“.

* State and municipal budget expenditure on formal and non-formal education were calculated based on the data of the Ministry of Finance (Account on the Execution of the State Budget of the Republic of Lithuania, State function Education).

** From 2008, public expenditure on research and development carried out by scientific research institutes in the field of education, before 2007 classified under the State function “General public services”, is classified under the State function “Education”.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

TEISINIAI MOKYMOSI VIS GYVENIM SITUACIJOS ASPEKTAI LIETUVOJE

Mokymosi vis gyvenim reglamentuoja daugelis Lietuvos Respublikos statym .Vyriausybs nutarim , ministerij , žinyb bei vietos savivaldos akt .

Vienas iš pagrindini ir svarbiausi dokument yra **Mokymosi vis gyvenim memorandumas**(2001, www.lssa.smm.lt/docs/Memorandumas_2001.doc), kur 2000 metais pri m Europos Komisija. Šiame dokumente mokymasis vis gyvenim traktuojamas ne tik ekonominiu poži riu, bet ir atsižvelgiant asmen sidarbinimo galimybes, lavinant j geb jimus, socialin sitraukim visuomen bei aktyv pilietyb s reiškim si. „Memorandume pabr žiama besimokan iojo vieta mokymosi procese, lygi galimybi garantas. Kita vertus, Memorandume yra akcentuojama sidarbinimo galimybi didinimas, geb jim ugdymas ir ekonomin raida. Išleidus Mokymosi vis gyvenim memorandum lietuvi kalba(2001) ir vykstant jo aptarimui, terminas „mokymasis vis gyvenim “ tapo pla iai naudojamas ir pakeit iki tol naudojamus „t stinis mokymas“, „permanentinis mokymas“. Ta iau nors ir tuomet kai suaugusi j švietimas yra viena iš prioritetini ES švietimo sri i , Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos pozicija išreiškia labai rezervuot ir formal ministerijos poži r suaugusi j švietim ir mokym si vis gyvenim Lietuvoje.

LR Švietimo statyme((1991). Žin., 1991, Nr. 23-593. Nauja statymo redakcija nuo 2003 m. birželio 28 d.: Nr.IX-1630, 2003-06-17, Žin., 2003, Nr.63-2853) teigiama, kad vienas iš koncepcijos princip yra atvira, pagrista vairi form ir institucij s veika: ji sudaro s lygas kiekvienam asmeniui mokytis vis gyvenim , tenkinti pažinimo poreikius, tobulinti gyt kvalifikacij .

- **LR neformaliojo suaugusi j švietimo statymas** ((1998). Valstyb s žinios, 1998, Nr. 66-1909, <http://www.smm.lt/ti/docs/istatymai/viii-822.htm>) - reglamentuoja švietimo sistemos sandar , veiklos ir valdymo pagrindus.

Nacionalin švietimo strategija 2003-2012 metams(www.smm.lt/strategija). Ši strategija buvo parengta remiantis Europos bendrijos, Europos Komisijos, UNESCO dokumentais Pasaulio banko ir Ekonomikos bendradarbiavimo ir pl tros organizacijos rekomendacijomis. Joje vardijami tikslai, susij su suaugusi j asmen švietimu ir kvalifikacijos k limu, kurie numatomi pasiekti per 2003-2012 met laikotarp .

Mokymosi vis gyvenim koncepcija glaudžiai siejasi su neformalaus ir savaiminio mokymosi b du gyt pasiekim pripažinimu. Tuo klausimu yra sukurta nemenka teisin baz , kuri tikslinga komentuoti išskiriant iš bendros mokymosi vis gyvenim koncepcij apibr žian i teisini dokument baz s.

NEFORMALIOJO IR SAVAIMINIO MOKYMOSI PRIPAŽINIMO SITUACIJOS LIETUVOJE APŽVALGA

Neformalaus ir savaiminio mokymosi būdu gyt pasiekim pripažinimo būtinyb Lietuvoje svarstoma jau daugiau nei dešimtmet .

1998 metais priimtame Neformalaus suaugusiųjų švietimo statymo 11 straipsnyje, apibr žian iame neformaliojo suaugusiųjų švietimo dalyvi teisės, nustatoma, kad suaugusiųjų mokymosi dalyviai, formaliojo švietimo, mokslo ir studij institucijose išlaik atitinkamus egzaminus, gali gauti neformaliojo suaugusiųjų švietimo sistemoje gyt žini vertinim bei valstyb s pripaž stam išsilavinimo ar tam tikros jo pakopos, atskiros reglamentuotos programos dalies (modulio) baigimo dokument .

Neformalaus ir savaiminio švietimo klausimas buvo nagrin jamas 2001 metais svarstant Mokymosi vis gyvenim memorandum . Pastarajame Europos Sąjungos dokumente akcentuojama aukštos kokyb s sistem , skirt ankstesniam ir su patirtimi susijusiam mokymuisi akredituoti, pl tros ir vairiapusio taikymo svarba. Tokios sistemos vertint ir pripažint esamas individ žinias, g džius ir patirt , gyt per ilgus metus vairiomis aplinkyb mis, skaitant neformalias s lygas.

Svarstant *Mokymosi vis gyvenim memorandum* buvo patvirtinta *Mokymosi vis gyvenim užtikrinimo strategija*, kurios tikslas buvo pl toti visapus , vientis ir kokybišk mokymosi vis gyvenim sistem , si lan i galimybi vairiapusiam vis darbingo amžiaus individ ugdymuisi bei profesiniam gyvenimui.

Lietuvoje veikia statymin baz , reglamentuojanti ankstesniojo mokymosi, neformaliai ir savaiminiu būdu gyt kompetencij pripažinim .

statymai ir teis s aktai

- LR Švietimo statymas (1991). Žin., 1991, Nr. 23-593. Nauja statymo redakcija nuo 2003 m. birželio 28 d.: Nr.IX-1630, 2003-06-17, Žin., 2003, Nr.63-2853
- LR Švietimo koncepcija (1992). Vilnius, Leidybos centras
- LR Neformaliojo suaugusiųjų švietimo statymas (1998). Valstyb s žinios, 1998, Nr. 66-1909
- LR švietimo ir mokslo ministro 2001 m. spalio 1 d. sakymas Nr. 1353 „D l neformaliojo suaugusiųjų švietimo sistemoje ir savarankiškai gyt žini vertinimo ir valstyb s pripaž stam aukštesniojo išsilavinimo ir profesinio mokymo arba tam tikros j pakopos ar modulio baigimo dokument bei kvalifikacijos gijimo laikinosios tvarkos patvirtinimo“. „Valstyb s žinios“, 2001, Nr. 88-3111
- LR socialin s apsaugos ir darbo ministro 2002 m. kovo 22 d. sakymas Nr. 38 „D l darbo rinkos neformaliojo profesinio mokymo organizavimo ir vykdymo tvarkos ir darbo rinkos neformaliojo profesinio mokymo program s vado nuostat patvirtinimo“. „Valstyb s žinios“, 2002, Nr. 33-1259

- LR socialinės apsaugos ir darbo ministro 2002 m. gegužės 31 d. sakymas Nr. 70 „Dėl darbo rinkos profesinio mokymo staigų, monių atrankos egzaminavimui eksterne būdu tvarkos patvirtinimo“. „Valstybės žinios“, 2002, Nr. 58-2357
- Mokymosi vis gyvenimui užtikrinimo strategija (2003). Vilnius, LR ŠMM
- Valstybės švietimo strategijos 2003–2012 nuostatos. LR Seimo 2003 m. liepos 4 d. nutarimas Nr. IX-1700. „Valstybės žinios“, 2003, Nr. 71-3216 LR profesinio mokymo statymo pakeitimo statymas (2007). Valstybės žinios, Nr. 43-1627
- Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m. rugpjūčio 31 d. sakymas Nr. ISAK-1759 „Dėl Švietimo ir mokslo ministro 2003 m. vasario 25 d. sakymo Nr. 258 „Dėl savarankiško mokymosi tvarkos patvirtinimo“ pakeitimo“. „Valstybės žinios“, 2007, Nr. 95-3860
- LR švietimo ir mokslo ministro 2008 m. sausio 11 d. sakymas Nr. ISAK-72 „Dėl ankstesniojo mokymosi pasiekimų užskaitymo tvarkos aprašo“. „Valstybės žinios“, 2008, Nr. 8-297

Nacionalinio lygmens dokumentai

- Lietuvos švietimo koncepcija. Vilnius.1992.
- Lietuvos suaugusiųjų švietimo sistemos koncepcija. LR. Kultūros ir švietimo ministerija. Vilnius, 1993.
- LR Neformaliojo suaugusiųjų švietimo statymas. Vilnius, 1998-05-30, Nr. VIII-822.
- Švietimo gairės. (Lietuvos švietimo plėtros strateginės nuostatos 2003-2012 metai. Projektas.), 2002.
- LR švietimo statymo pakeitimo statymas. 2003-06-17. Nr. IX-1630
- Valstybės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatos. LR 2003-07-04 nutarimas Nr. IX-1700.
- Mokymosi vis gyvenimui užtikrinimo strategija. ŠMM. Vilnius, 2004-03-26. Nr. ISAK-433/A-83. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2008 m. spalio 15 d. sakymo Nr. ISAK-2795/A1-347 redakcija.
- Lietuvoje vykdomu nacionaliniu projektu „Europos kredit perklimo ir kaupimo sistemos (ECTS) nacionalinės koncepcijos parengimas: kredit harmonizavimas ir mokymosi pasiekimais grindžiamų studijų programų metodikos kūrimas bei diegimas“ siekiama suvienodinti Europos ir Lietuvos aukštojo mokslo institucijų kredito suvokimą, surasti instrumentus bei būdus statyme numatytiems perėjimui prie europinio kredito.

Šiuose dokumentuose yra numatytos įvairios priemonės ankstesniojo mokymosi, neformaliai ir savaiminiu būdu gytų kompetencijų pripažinimui. Apibendrinant dokumentų teiginius galime išskirti priemones, kurias padėtų pripažinti gytas kompetencijas:

- *Lietuvos suaugusiųjų švietimo koncepcija* - Andragogikos mokslinio tyrimo centrų kūrimas, jų veiklos organizavimas bei skatinimas. Andragogika, kaip savarankiškos švietimo specialistų profesijos pripažinimas, jų rengimo, kvalifikacijos kūrimo bei perkvalifikavimo sistemos kūrimas. Švietimo vaidmens stiprinimas.
- *Neformaliojo SS statymas*. Neformaliojo švietimo formos: organizuota tikslinė savišvietė, kursai.

- *Mokymosi visa gyvenim užtikrinimo strategija*. Sudarytas priemoni planas iš 8 punkt .
- *Valstybin s švietimo strategijos 2003-2012 met gair s*. Išple iama bendrojo lavinimo, profesinio ir ypa aukšt j mokykl t stinio mokymosi programos. Sukuriama neformalaus švietimo program ir moduli akreditavimo tvarka. Sukuriama vairiais mokymosi b dais gyt kompetencij formalaus pripažinimo sistema.

Pagal tyrimo *Suaugusi j t stinio mokymo galimybi pl tra mokymosi vis gyvenim strategijos gyvendinimo kontekste* ataskait ¹⁰ bei remiantis kitais LR egzistuojaniais teis s aktais galima išskirti suaugusi j t stinio mokymo formas, egzistuojan ias Lietuvoje:

Formalusis suaugusi j mokymasis apibendrinant vis min t nacionalini dokument apibr žimus gali b ti vardytas pagal tris lygmenis:

pagal paskirt – pradinis, pagrindinis, vidurinis ugdymas, profesinis mokymas, aukštesniosios ir aukštojo mokslo studijos laiduojantis t pat išsilavinimo lyg , kaip nuosekliojo švietimo sistema.

pagal legitimacij – valstyb s reglamentuojamas ir kontroliuojamas (lavinimo, mokymosi, studij) procesas, kurio rezultatas - valstyb s pripažintas, išsilavinim liudijantis dokumentas.

pagal vykdym – vyksta švietimo ir mokslo staigose - institucijose su aiškia tvarka, turiniu, metodais ir mokymosi priemon mis.

Neformalusis suaugusi j mokymasis apibendrinant vis min t nacionalini dokument apibr žimus gali b ti vardytas taip pat pagal tris lygmenis:

pagal paskirt – tai asmens ir visuomen s interes s lygojama savišvieta, apimanti visas valstyb s švietimo registr ne trauktas švietimo r šis: bendr j ir profesin lavinim si (jei jo apimtis nesudaro reglamentuoto modulio), pom gi ugdym , bendr j savišviet . Jo paskirtis sudaryti suaugusiajam s lygas mokytis vis gyvenim , tenkinti pažinimo poreikius, tobulinti gyt ar gyti papildom išsilavinim .

pagal legitimacij – teikiamas ne jaunesniems kaip 18 m. amžiaus asmenims, asmens ir visuomen s interesus atliepiantis ir kontroliuojamas (lavinimo, mokymosi, studij) procesas, kurio rezultatas ne vertinamas išsilavinim liudijaniu dokumentu.

pagal vykdym – vyksta šalia pagrindini švietimo ir mokymo institucij (pvz. darbo vietose). Mokymosi procesas priklauso nuo j organizuojan ios institucijos (atsakomyb už rezultat tenka institucijai - tai s saja su formaliuoju švietimu). B dingas kvalifikacijos tobulinimo sri iai.

Savaiminis (informalusis) mokymasis. Dokumentuose, išleistuose po 2002 met jau randama pamin ta ir tre ioji suaugusi j švietimo forma - jos terminas dar nenusistov j s, ši forma vardijama kaip:

- *savaiminis mokymasis* (Lietuvos švietimo pl tot s strategin s nuostatos 2002 m., Mokymosi vis gyvenim užtikrinimo strategija Vilnius, 2004-03-26. Nr. ISAK-433/A-83);
- *savišvieta* (LR švietimo statymo pakeitimas 2003-06-17. Nr. IX-1630);
- *informalus mokymasis* (Švietimo gair s. Lietuvos švietimo pl tot s strategin s nuostatos 2003-2012 metai. Projektas. Dialogo redakcija. 2002.).

¹⁰ *Suaugusi j t stinio mokymo galimybi pl tra mokymosi vis gyvenim strategijos gyvendinimo kontekste*. Tyrimo ataskaita, Vilnius 2004 m.

Sugretinus ES ir LR dokumentus, buvo nustatyta¹¹, jog tarp dokumentų, kurie yra sukurti iki 2001 m. ir nuo 2002 m. egzistuoja staigus sampratos šuolis: vartojami visai nauji terminai, kurie daugeliu atvejų yra ES dokumentų vertimai. Pastaraisiais metais, atsižvelgiant mokymosi vis gyvenim sampratą, tik politiniame lygmenyje buvo jauiamas skirtumas tarp suaugusiųjų mokymosi, skirto jiems sitvirtinti darbo rinkoje, ir mokymosi vis gyvenim sampratos, numatanios mokymosi kompetencijos ugdymą bei gyvendinimą per visą asmens gyvenimą.

¹¹ Suaugusiųjų mokymosi galimybių plėtra mokymosi vis gyvenim strategijos gyvendinimo kontekste. Tyrimo ataskaita. 2004, paimta iš <http://www.suaugusiujuvietimas.lt/>

PASI LOS-POREIKIO ANALIZ S IŠVADOS

Projekto 5L „Mokymosi vis gyvenim paj gumo stiprinimas pasienio regione“ (projekto Nr. LLII-102) metu buvo gyvendintas tyrimas „Mokymosi vis gyvenim poreikio – pasi los analiz s Kuržem s regione Latvijoje, Klaip dos bei Kauno regionuose Lietuvoje“. Tyrimo metu nustatyta, kad abiejuose pasienio regionuose pagrindin neformaliojo švietimo tikslin grup yra ekonomiškai aktyv s gyventojai, kurie dažniausiai dirba prekybos srityje. Be to, ši gyventoj grup tenkina dabartinis j darbas, taigi jie neįau ia poreikio keisti darb , investuoti savo resursus (laik , pinigus) kitai kvalifikacijai gyti.

Taip pat buvo konstatuota, kad abiej region respondentai maždaug lygiomis proporcijomis dirba darb , kuris n ra susij s su j gytu išsilavinimu ir profesija. Tai leidžia daryti išvad , kad darbas su gytu išsilavinimu ir profesija nesusijusioje srityje yra strukt rin posovietinio laikotarpio problema, kylanti tiek d l staigi poky i šalies kyje ir švietimo sistemoje, tiek d l švietimo negal jimo atitinkamai šiuos poreikius sureaguoti. Kai šalies kio strukt roje vyksta intensyv s poky iai gyventoj pageidavimas rinktis neformaliojo švietimo kursus asmenybei tobulinti yra logiškas ir suprantamas. Gyventojai nepageidauja pagerinti savo profesini geb jim ar gyti nauj , nes n ra garantuoti, kad po kurio laiko ši geb jim reik s darbo rinkoje.

Abiejuose regionuose darbuotojai/darbintieji sudaro kritin respondent mas , taigi darbdaviai tur s priimti sprendimus kelti savo darbuotoj kvalifikacij . Tai reiškia, kad neformaliojo švietimo pl tra bus priklausoma nuo darbdavi suinteresuotumo ir motyvacijos.

REKOMENDACIJOS TEIS S AKT PAKEITIMAMS

Kadangi min to tyrimo tikslas nebuvo analizuoti veikian i neformaliojo švietimo teisin ir institucin baz , tad išreikštos rekomendacijos yra pagr stos su tyrimu susijusiomis netiesiogin mis išvadomis, kurios buvo gautos nagrin jant tyrimo rezultatus platesniame kontekste – paplitusias tendencijas šalyje.

Programos „Mokymosi vis gyvenim gairi 2007–2013 m.“ diegimo Latvijoje 2008-2010 m. veiklos krypties: „nustatyti ir diegti suaugusi j švietimo kokyb s vertinim pagal bendr švietimo rezultat vertinimo sistem “ 2.4.1.1. ir veiklos krypties „diegti neformaliojo švietimo ir kasdieninio mokymosi rezultat pripažinimo sistem “ 2.5.1.1. užduotimi nustatyta, kad 2010 m. Švietimo ir mokslo ministerija turi sukurti teisin baz neformaliojo švietimo pripažinimui¹². Tai, taip pat neformaliojo švietimo program duomen baz s suk rimas, ženkliai pasitarnaut neformaliojo švietimo pl trai.

Neformaliojo suaugusi j švietimo statymu, 1998 Lietuvoje nustatyta, kad Švietimo ir mokslo ministerija kartu su nevyriausybin mis suaugusi j švietimo institucijomis turi sukurti suaugusi j švietimo informacijos centrus, kurie kaupt ir sistemint duomenis apie suaugusi j švietim , organizuot d stytoj mokymus, teikt informacij besimokantiesiems (13 straipsnis). **Ši patirt vert t pritaikyti ir Latvijoje.**

statymu taip pat reglamentuota, kad neformaliojo švietimo paslaug teik jai turi užtikrinti program kokyb (12 straipsnis), ta iau š reikalavim reik t papildyti neformaliojo švietimo pripažinimo klausimu.

Mokymosi vis gyvenim memorandumas pabr žia kelet problem , kurios apsunkina suaugusi j dalyvavim mokymesi. Atsižvelgiant š dokument matyti, kad tr ksta aukštos kvalifikacijos darbuotoj . Darbuotoj kvalifikacijos k limas n ra pakankamai pl tojamas. Tai gali sukelti ilgo nedarbo gr sm .

Skurde gyvenantys vaikai apleidžia mokslus, ir metams b gant jie sudaro neišsilavinusi visuomen s dal , tod l reikia suteikti galimyb visiems ne gijusiems pagrindinio išsilavinimo j gyti. Kad mokslas b t pasiekiamas kiekviename atokiame Lietuvos kampelyje reik t kurti nuotolinio mokymosi programas. Mokymosi staigos rajonuose gal t pasi lyti daugiau vairesni specialybi .

B tina sudaryti s lygas bedarbiams gyti paklausias profesines kvalifikacijas ar kelti jau gytas, didinti socialin aktyvum , si lyti programas bendriesiems geb jimams, tokiems kaip informacin s technologijos, užsienio kalbos, verslumas, socialiniai geb jimai, ugdyti. Profesinis parengimas tur t b ti pritaikytas prie darbo rinkos poreiki .

Dažnas jaunas žmogus tik baig s universitet sunkiai susiranda darb , nes neturi reikiamos patirties. Tod l universitetai tur t atsižvelgti tai, ir užtikrinti galimyb studij metu gyti patirties.

Reikalingos vairios programos kitatau iams, ne galiesiems, privalomosios tarnybos kariams bei nuteistiesiems siekiant palengvinti j integravim si visuomen .

darbinimo lengvatos iškreipia darbo santykius, tai mažina aktyvum siekiant kvalifikacij . Suaugusi j t stinis mokymasis n ra pakankamai išpl totas. Be to, Lietuvos gyventojai gauna žemas pajamas, iš darbdavio negauna paramos, tod l t stinis mokymasis tampa brangiu.

¹² Programa „Mokymosi vis gyvenim gairi 2007–2013 m.“ diegimui Latvijoje 2008-2010 m. 40 psl., www.izm.gov.lv (žr. 2010.10.13)

Kvalifikacijos kėlimas yra susijęs su geresniu darbo apmokėjimu. O gerai apmokamas darbas garantuoja žmonių nepriklausomybę, savigarbą ir gerovę. Tai labai svarbus žmonių gyvenimo kokybės veiksnys, todėl mokymasis turėtų būti prieinamas visiems.

Mokymosi vis gyvenimui plėtojimui labai didelę reikšmę turi finansavimas, infrastruktūra, darbdavio ir darbuotojo iniciatyva...

IŠVADOS IR PASI LYMAI

- Lietuvos Respublikoje mokym si vis gyvenim reglamentuoja daugelis Vyriausy b s nutarim , ministerij , žinyb bei vietos savivaldos akt . Svarbiausias dokumentas yra Mokymosi vis gyvenim memorandumas, kuriame akcentuojamas sidarbinimo galimybi didinimas, geb jim ugdymas, socialinis sitraukimas visuomen ir ekonomin raida.
- 2001m. priimtame Mokymosi vis gyvenim memorandume patvirtinta Mokymosi vis gyvenim užtikrinimo strategija, kurios tikslas pl toti visapus , vientis ir kokybišk mokymosi vis gyvenim sistem , si lan i galimybi vairiapusiam vis darbingo amžiaus individ ugdymuisi bei profesiniam gyvenimui.
- Tam, kad neformalaus ir savaiminio mokymosi b du gyti pasiekimai b t pripažinti yra priimti statymai (dokumentai) – kurie nustato, kad suaugusi j mokymosi dalyviai, formaliojo švietimo, mokslo ir studij institucijose išlaik atitinkamus egzaminus, gali gauti neformaliojo švietimo sistemoje gyt žini vertinim bei tam tikr baigimo dokument .
- „Mokymosi vis gyvenim poreikio – pasi los analiz s metu Kuržem s regione Latvijoje, Klaip dos ir Kauno regionuose Lietuvoje“ tyrimas parod , kad darbdaviai turi priimti sprendimus kelti savo darbuotoj kvalifikacij . Tai reiškia, kad neformaliojo švietimo pl tra bus priklausoma nuo darbdavi suinteresuotumo ir motyvacijos ir siekiant pakeisti ši situacij reikia parengti priemones savišvietos motyvacijai ugdyti ir skatinti.
- Lietuvos suaugusi j švietimo informacijos centrai, kurie kaupia ir sistemina duomenis apie suaugusi j švietim , organizuoja d stytoj mokymus, teikia informacij besimokantiems.

NAUDOTA LITERATŲ IR ŠALTINIAI

1. Linkaityt G. M., Žilinskait L. *Mokymosi vis gyvenim id jos gyvendinimo perspektyva Lietuvoje* // Pedagogika, Nr.89, 2008.
2. Field J. *Lifelong Education* // International Journal of Lifelong Education. Nr. 20 (1), 2001, p. 3-15.
3. Linkaityt G. M., Žilinskait L. *Mokymosi vis gyvenim id jos gyvendinimo perspektyva Lietuvoje* // Pedagogika, Nr.89, 2008
4. Paimta iš *Harper Collins* el. žodyno (Socialini moksl /švietimo sritis) paimta iš <http://www.collinslanguage.com/free-online-thesaurus.aspx>
5. Watson L. *Lifelong Learning in Australia*. Canberra, Department of Education, Science and Training, 2003, <<http://www.dest.gov.au/NR/rdonlyres/DBF92E32-99DA-4253-9C81>
6. Marcia Conner. *Introducing Informal Learning*. Marcia Conner, 2009, paimta iš <http://marciaconner.com/intros/informal.html>
7. Watson L. *Lifelong Learning in Australia*. Canberra, Department of Education, Science and Training
8. West R. *Learning for life. Final report Review of Higher Education Financing and Policy*. Canberra, AGPS, 1998.
9. Delors, J. *Learning: The treasure within Report to UNESCO of the International Commission on Education for the Twenty-first Century*. UNESCO, 1996.
10. *Suaugusi j t stinio mokymo galimybi pl tra mokymosi vis gyvenim strategijos gyvendinimo kontekste*. Tyrimo ataskaita, Vilnius 2004 m.
11. *Suaugusi j t stinio mokymo galimybi pl tra mokymosi vis gyvenim strategijos gyvendinimo kontekste*. Tyrimo ataskaita. 2004, paimta iš <http://www.suaugusiujusvietimas.lt/>
12. Programa „Mokymosi vis gyvenim gairi 2007–2013 m.“ diegimui Latvijoje 2008-2010 m. 40 psl., www.izm.gov.lv (žr. 2010.10.13)
13. http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2010~D_20100707_110039-92207/DS.005.0.01.ETD

SANTRAUKA

Lietuvoje egzistuojanti rinka Mokymosi vis gyvenim koncepcijos priemone ms gyvendinti yra palanki, nes bedarbi skai ius kasmet vis did ja.

Mokymosi vis gyvenim memorandumas pabr žia kelet problem , kurios apsunkina suaugusi j dalyvavim mokymesi. Pagal š dokument matyti, kad tr ksta aukštos kvalifikacijos darbuotoj , skurde gyvenantys vaikai apleidžia mokslus, svarbi problema ir bedarbi kvalifikacijos pritaikymas prie darbo rinkos poreiki , kitatau i , ne gali j , privalomosios tarnybos kari bei nuteist j intgravima visuomen , patirties stoka.

Lietuvoje svarb s du mokymosi vis gyvenim koncepcijos pl tojimo klausimai:

- 1) Mokymosi form ir galimybi didinimas;
- 2) Naujai gyt kompetencij pripažinimas.

Neformaliojo švietimo statymu, 1998, Lietuvoje nustatyta, kad Švietimo ir mokslo ministerija kartu su nevyriausybin mis suaugusi j švietimo institucijomis turi sukurti suaugusi j švietimo informacijos centrus, kurie kaupt ir sistemint duomenis apie suaugusi j švietim , organizuot d stytoj mokymus,teikt informacij besimokantiems(13 straipsnis). Taip pat šiuo statymu reglamentuota, kad neformaliojo švietimo paslaug teik jai turi užtikrinti program kokyb (12 straipsnis). Lietuvoje veikia Suaugusi j švietimo informacinis centras. Neformal j suaugusi j švietim gali pasirinkti visi asmenys nuo 18 met . Neformaliojo švietimo paslaugas teikia virš 60 suaugusi j mokykl , centr ar bendrojo lavinimo mokykl su suaugusi j klas mis visose šalies savivaldyb se, taip pat viešosios ir priva ios institucijos.

Lietuvoje aktyviai dirbama Neformalaus ir savaiminio mokymosi b du gyt pasiekim pripažinimo klausimu. 1998m. priimtame Neformalaus suaugusi j švietimo statymo 11 straipsnyje, apibr žian iame neformaliojo suaugusi j švietimo dalyvi teises, nustatoma, kad suaugusi j mokymosi dalyviai, formaliojo švietimo, mokslo ir studij institucijose išlaik atitinkamus egzaminus, gali gauti neformaliojo suaugusi j švietimo sistemoje gyt žini vertinim bei valstyb s pripaž stam išsilavinimo ar tam tikros jo pakopos, atskiros reglamentuotos programos dalies(modulio) baigimo dokument .

Siekiant suaktyvinti mokymosi vis gyvenim procesus, si lome:

- 1) parengti nauj Neformalaus suaugusi j švietimo statym ir numatyti jame galimyb skirti mokymosi krepšel bei papildyti neformalaus mokymosi b du gyt kompetencij pripažinimo proced ras;
- 2) Skatinti darbo rinkos (mokymosi poreikis) ir neformaliojo švietimo teik j (mokymo pasi la) dialog ;
- 3) Tobulinti finansavimo mechanizmus:
 - 2.1 skatinant dalyvavim tarptautiniuose projektuose pagal mokymosi vis gyvenim koncepcij ;
 - 2.2 skatinant vairi rinkos dalyvi suinteresuotum mokymusi (moni , bedarbi , asmen , siekian i tobul ti);
 - 2.3 gerinant materialin - technin mokym baz ;